

Magda Marinković
Milna (na Braču)

TEKSTOVI NA GOVORU MILNE NA OTOKU BRAČU

Cihova je Mrdùja?

Iz famèje u famèju, iz kolìna na kolìno prnosìla se štòrija obo tèmù cihova je Mrdùja. Ovà legènda se nìnder nì notàla. Iz jùst na jùsta, i tãko kò znò kòko gòdišć. A vãko grě.

Jedòn dicmôn iz Milnê, od famèje Pagânetovi, nòša se u požicjùn da spòsi žìvòt càru Frãnjì Jòsipu. Škapulò ga je iz smìtne nevòje. Ni sòm nì znò kakò, ma càr je kapì – da nì bìlo mòlega Pagânetà, bì bi pokòjan. I tãko je pensò ce bì ucinì da tèga dicmòna nadòri kakò tokò: po jùsku i po Bòžju. Càr Frãnjò odlūcì je da će mu ispùnit jednù žèju, ma kakòva gò(d) bìla. Zvò je dicmòna Pagânetà u vžìtu, lìpo ga stimò i pītò:

– Ce bìš tì da ti jò darùjen za zãfalu ce sì mi spòsì žìvòt? Ucinìt ću svè cè jò mògu da ti ugòdin.

Mòli Pagâne kà iz topà izjùsti:

– Ako me vè(ć) pītote, càre, jò bi da mi darùjete barènko jedòn škòj blìzù mojè lìpe vãle Milnê.

Ma u tèmù momèntu nì se sìti da je kròj Milnê jedòn mòli škòj zvòn Mrdùja.

Frãnjò Jòsip vòzme kòrtu grãfiku, stãvi je na stòl i pìston pòrti od Milnê. Prvì škòj na kojì je pìston naletì na kòrtu bìla je Mrdùja. I rèce:

– Èvo, darùjen ti jedòn škòj blìzù tvojè Milnê. O(d) sàd po ubudūce škòj Mrdùja bìt će notòn u kòrte na tvojù kažòtu.

Dicmônu të rîci nîsù bãš lîpo lêgle jerbo je ôn pensô obo Šôlti. A ma nî môga s mănje. Zafôlî se çàru na lîpemu dôru i pôrti pù(d) doma.

Od onđà po do danàs Milnârani govòridu kakò je Mrdùja milnôrsko, a kakò Pagânetovi nîsù jemâli naslîdnike, Mrdùja je pripâla njihovin ròjocima Tòšotovima.

Bîli žîvi i zdrâvi i kôrtu o imovîni imâli.

Po me vî ôpe(t) pîtojte cihôva je Mrdùja!

Mâterini svîti

Jemâla san jednù jûbôv
ce mî je sřcu rãnu dôla.

A mât mi je govorîla:

»O, nesrîtno éêrce bîla,
ka(d) si njêga izabrôla
da kraj tëbe žîvôt prôjde«.

»Vòlin ti ga, môjko, jô,
kâ tî pãpù nãšega,
ne tîroj ga!«

»Ne tîron jô, éêrce, sřcu tvoju,
ma belëca o(d) belëce tëbe nêće oženî(t)
furêšta ée njêmu bî(t).

Ako mâter tûgã slòmi,
pûknu(t) éedu lômpi, gròmi,
i tûgã ga sã(d) çapãla
do smîtnega ne molãla«.

»Nemôj, môjko, ni tî tâko,
jerbo ne mògu vè(é) ni plãko(t),
sùze su mi prisahnùli,
nòci su mi utîhnùli.

Drãzje mi je po(d) zemjôn bî(t),
nêgo njêga ne volî(t).«

Kurènat

Kurènat životã
bôndu je promîni,

āriju i fōrcu išćùćo,
nīdra kalafatō kâ stōru gajētu.
Da je kāpju špīrita
po vrōtī(t) nikē
prijāšnje bōte,
ćūtī(t), želī(t), inkontrā(t),
svē grūbega obandunā(t),
pō(ć) dāje
s līpjon cēron
sřcen ditēta
cē nīka(d) ne stojī s mīron.

Žējon

Juřilo dūšē namrāškone
būre nekā razvōdnu
rastřcu
rašfojōdu
dešvōdu...
U řilo nekā intrō
kolūr arćīžuli,
vōnj řiřke zemjē
pōsli
obilātega dažjā.
Žējon...

MANJE POZNATE RIJEČI

arćīžul *m* vrsta mirisnoga cvijeta, narcis, sunovrat

ārija *ž* zrak

belēca *ž* krasota, divota, ljepota

bōta *ž* 1. udarac, zamah; 2. udar vala

cihōv, cihōva, cihōvo (cihōvi) *zamj.* čiji

cēra *ž* boja lica

ćūtī(t), ćūtin *nesvrš.* osjećati, ćutjeti

- dešvà(t)**, dešvôn *svrš.* 1. učiniti što klimavim, rasklimati; 2. *fig.* dotući
- dicmôn**, dicmâna *m* momak, mladić
- dôž**, dažjâ *m* kiša, dažd
- famëja** *ž* obitelj
- fôrca** *ž* snaga, sila, jakost
- inkontrà(t)**, inkontrôn *svrš.* susresti, sresti
- intrà(t)**, intrôn *svrš.* 1. ući; 2. susresti slučajno
- iščüco(t)**, iščücon *svrš.* isisati
- izjüstì(t)**, izjüstin *svrš.* izreći, progovoriti, izustiti
- jüsta**, jüst *s mn.* usna duplja, usta
- kalafatà(t)**, kalafatôn *nesvrš.* začepljivati pukotine na drvenome brodu, popravljati drveni brod
- kâpja** *ž* kap, kaplja
- kažôta** *ž* prezime
- kolûr** *m* boja
- kurènat**, kurènta *m* 1. promaha, propuh; 2. morska struja
- molà(t)**, molôn *svrš.* 1. osloboditi, pustiti; 2. olabaviti, popustiti; 3. do-
zvoliti, dopustiti; 4. ispustiti (npr. iz ruku)
- nîdra**, nîdor *s mn.* prsa, njedra
- notà(t) se**, notôn se *svrš.* zabilježiti se, zapisati se
- obandunà(t)**, obandunôn *svrš.* napustiti, zanemariti
- obo** *prijedl.* o
- pensà(t)**, pensôn *nesvrš.* razmišljati, misliti
- pôrti(t)**, pôrtin *svrš.* 1. otići na put, oputovati; 2. *fig.* umrijeti
- ròjok** *m* rođak
- stimà(t)**, stimôn *svrš.* 1. ponijeti se s poštovanjem prema komu, uvažiti;
2. odrediti vrijednost čemu, izvršiti procjenu, procijeniti; 3. nadjenuti ime
djetetu po imenu određene osobe iz porodice (ob. bake ili djeda)
- škapulà(t)**, škapulôn *svrš.* izbaviti iz opasnosti, spasiti
- škôj**, škôja *m* otok
- špirit** *m* 1. alkohol, špirit; 2. životna snaga, jakost
- štôrija** *ž* pripovijest, priča
- tîro(t)**, tîron *nesvrš.* 1. siliti koga da napusti mjesto na kojem se nalazi;
2. goniti (domaće životinje); 3. nagovarati, prisiljavati
- tokà(t)**, 3. *l.* tokô *nesvrš.* valjati, trebati
- vazčest**, vòzmen *svrš.* primiti, uzeti

vīžita ž 1. odlazak u goste, posjet; 2. liječnički pregled; 3. pretres, premetačina

žējà(t), žęjon *nesvrš.* biti žedan, žedati

PISANJE MAGDE MARINKOVIĆ I GOVOR MILNE

Magda Marinković rođena je 1963. godine, potječe iz Milne s otoka Brača gdje živi i radi. Godine 2010. tiskala je prvu svoju *Ce* na govoru Milne, ujedno i prvu zbirku uopće tiskanu na tome idiomu.¹ Osim pisanja pjesama, proze i dramskih tekstova na milnarskome govoru, treba istaknuti autoričino svestrano zalaganje za duh ovoga mjesta, napredak, raznolike kulturne događaje, a posebno za očuvanje tradicije i onih neprocjenjivih vrijednosti koje su naslijeđene od naših starih.

Govor je Milne čakavski govor. Čakavizam se još dobro drži kod starijega svijeta, kod srednje generacije djelomice, kod mlađih u reliktima. Stariji svijet dobro čuva mnoge čakavske posebnosti. O ovome govoru postoje dijalektološki podatci, doduše ne detaljni, a u novije je vrijeme prikupljena obilata građa koja bi se trebala srediti i objaviti. Valja spomenuti da je 2017. godine govor Milne, zajedno sa susjednim govorima Bobovišća i Ložišća, zaštićen te ima svojstvo nematerijalnoga kulturnoga dobra RH.

Tekstovi su akcentirani prema kazivanju autorice. U njihovu se sadržajnu stranu, naravno, nije interveniralo, kao ni u jezičnu, koja je preslika autoričina govora. Kod starijih je mještana nešto starije stanje u pogledu ponekih značajki (npr. *jelnà, pul crīkve, ol njē*; kod autorice *od faměje, po(d) zemjōn, jednà*), pa i u pogledu čakavizma (autorica tu zadržava *c* (*rīc, cihōv*), no koristi *š, s, ž, z* kao i srednja i mlađa generacija (*zemjā, sřce, dūšā, živōt*)). Mnoge su crte podudarne: ikavizam (*kolīno, nīdra*), slijed *va* u *vazęst* (inače redovito *u: u tēmu*), sekundarni *r* (*sřća, frške zemjē*), zatvaranje polaznog *ā* u *ō* uz zadržavanje zatvorenosti i u naknadno pokraćenim zanaglasnim slogovima (*stōri, tīron* 1. jd. prez.), čuvanje *h* i *f* (*utīhnū(t), fōrca*), razvoj *j* (*rōjok, žęjon* ('žedam')), skupina *jd* (*prōjde*), šćakavizam (*gōdišć* G mn.,

¹ O jeziku sam te zbirke pisao u članku pod nazivom *Prilog istraživanju jezika hrvatske dijalekatske poezije: bračko čakavsko pjesništvo*. Riječ je o radu iz 2013. godine objavljeno-me u časopisu *Croatica et Slavica Iadertina*.

dažjã G jd.), čuvanje finalnoga *l* (*stõl*, ali nula u pridjevu radnome, *zafõli*, *pensõ*), *lj* u *j* (*kãpjã*), *m* u *n* (*võlin*), kratka množina (*grõmi*), necjeloviti infinitivi (*vrõti(t)*, *põ(ć)*) uz fakultativno gubljenje krajnjega *-t* ili *-ć* (no nikada u tipu *vazõst*), nastavci *-u* i *-du* u 3. mn. prez. (*razvõdnu*, *dešvõdu*), zamjenica *ce*. Akcentuacija je također podudarna (3 akcenta s predakcenatskim duljinama; duljenje kratkog *ã* u nefinalnome slogu uz rjeđe iznimke – *mãter*, *jemãla* uz *zãfala*). Glas *ć* treba čitati kao glas srednje vrijednosti. Glasovi se zabilježeni u zgradama u nekim okolnostima izgovaraju, u nekim ne.

Filip Galović